

't Is maar een woord

FOP VERHEIJ

Woorden scheppen eigen werkelijkheden. Alleen al door het feit dat ze na elkaar uitgesproken, opgeschreven of verzonnen worden, suggereren ze een lineariteit die grotendeels ontbreekt in het leven van alledag en in menselijk denken.

Autisme en aan autisme verwante stoornissen worden door sommigen als een spectrumstoornis beschouwd, terwijl anderen, soms met verve, over het autistisch spectrum spreken. Verschillende termen of synoniemen, dat is de vraag. Voor de term 'spectrumstoornis' kan gekozen worden om een groot aantal verschijningsvormen begrijpelijk en verklaarbaar te houden, ruimte te houden voor een diversiteit aan etiologische verklaringen en te werken met een breed conceptueel kader. De term 'autistisch spectrum' staat niet noodzakelijkerwijs voor het tegenovergestelde, toch verstaan sommigen eronder dat autisme en aan autisme verwante stoornissen eenzelfde etiologie bezitten en wat betreft onderzoeks- en behandelingspraktijk meer zouden moeten gelijken dan verschillen.

Van oudsher worden binnen nagenoeg elke cultuur met betrekking tot kinderen en jeugdigen vier wezenlijk van elkaar verschillende vragen gesteld (die vanzelfsprekend een overlapping kunnen hebben), te weten de vraag naar opvoeden en verzorgen, de vraag naar onderwijs, de vraag naar behandelen en genezen en de vraag naar beschermen. Jeugd-geestelijke gezondheidszorg staat voor het antwoord op de derde vraag, waar het kinderen en jeugdigen met psychosociale en psychiatrische problematiek betreft en kent in de kinder- en jeugdpsychiatrie de centrale discipline (Berben e.a. 1997). Gericht op de kinderen tussen wal en schip, de kinderen en jeugdigen die geen of een onvoldoende antwoord kregen vanuit de jeugdhulpverlening, de jeugdbescherming of de jeugd-GGZ heeft het vorige kabinet onder de noemer 'Regie in de Jeugdzorg' meer samenwerking gestimuleerd. Echter, het ging niet snel genoeg, en in het huidige regeerakkoord is afgesproken dat er een 'Wet op de Jeugdzorg' komt. Een adviescommissie bereidt de wet voor en rapporteert deze maand aan de minister.

't Is maar een woord, maar jeugdzorg is in de voorbereidende nota op dit advies de jeugdhulpverlening, jeugdbescherming en jeugd-GGZ tezamen. Jeugdzorg is één antwoord op drie verschillende vragen, en: jeugdzorg is geen onderwijs.

Zojuist verschenen, anticiperend op de Wet, van de hand van Van Yperen, Van Rest en Vermunt (1999) het boek *Definitie van kernbegrippen; programma's in de jeugdzorg*. Een boekje dat de standaardisering van begrippen in die jeugdzorg nastreeft om '... zowel vanuit inhoudelijk als beheersmatig perspectief een afbakening te bieden'. In dit boekje, ten voorbeeld, is het doel van behandeling het in positieve zin veranderen dan wel herstellen van het functioneren

van de cliënt (nergens is er sprake van patiënt). Behandeling vindt door een activiteit plaats: 'het planmatig (via een doelgerichte, bewuste inspanning) en deskundig beïnvloeden van het gebrekkig functioneren van de jeugdige en/of van de opvoeders, anders dan in de vorm van training'.

Met woorden kan, dat is de rode draad in dit redactioneel, de kern van het leven van alledag en van denken daarover verduisterd worden. Freud (1952) schreef reeds dat er drie onmogelijke beroepen zijn, te weten opvoeden, genezen en regeren, en constateerde door de tweede van deze opgaven voldoende in beslag genomen te zijn. Het is belangrijk bescheiden te zijn en onderscheid te durven maken.

Koerselman (1999) schreef recent: 'Misschien moeten we eens nagaan welke schotten van weleer nog bruikbaar zijn. Wat was er ook weer zo erg aan het onderscheiden van ziekte, welzijn en openbare orde?'

Woorden loos, wat kan er mis zijn met woorden? Deze discussie is niet nieuw. In 'Ontwarring en ordening' schreef Ter Horst al vele jaren geleden: 'Het is best mogelijk dat binnen een orthopedagogische inrichting een kind wordt "behandeld" of "in therapie" is. Dat duidt dan niet op enigerlei activiteit van de orthopedagoog, maar op een medische of psychologische gebeurtenis om belemmeringen op te ruimen, waardoor de opvoeding (beter) mogelijk wordt. Want de orthopedagoog behandelt eigenlijk niet; hij voedt op, zij het met buitengewone middelen, in buitengewone omstandigheden'.

Laten we kiezen voor woorden die de werkelijkheid benaderen en laten we de werkelijkheid niet al te veel reduceren.

LITERATUUR

- Berben, E., Konijn, C., Verheij, F., e.a. (1997). *Recht van overpad; onderzoek naar het domein van de geestelijke gezondheidszorg voor jeugdigen en grensvlakken met de jeugdhulpverlening en de jeugdbescherming*. Rotterdam: Erasmus Universiteit.
- Freud, S. (1952). Woord vooraf bij de eerste uitgave. In A. Aichhorn, *Verwaarloosde Jeugd* (pp. 9-10). Utrecht: Bijleveld.
- Koerselman, F. (1999). Schuiven met schotten. *Maandblad Geestelijke volksgezondheid*, 54, 434-429.
- Ter Horst, W. (1973). *Ontwarring en ordening*. Kampen: Kok.
- Yperen, T. van, van Rest, E., & Vermunt, Chr. (1999). *Definitie van kernbegrippen: programma's in de jeugdzorg*. Utrecht: NIZW.